אמרינן הן הן עדי יחוד [א]הן הן עדי ביאה ובית הלל סברי אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים ודאי בנתגרשה מן האירוסין דלא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה מפני שאין לבו גס בה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו ואפילו שניהם מודים אמר רבה בר רב הונא המקדש בעד אחד בי דינא רבה אמרי אין חוששין לקידושיו מאן בי דינא רבה רב ואיכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא אמר רב המקדש בעד אחד בי דינא רבה אמרי אין חוששין לקידושיו מאן בי דינא רבה רבי מתיב רב אחדבוי בר אמי שנים שבאו ממדינת הים ואשה עמהם וחבילה עמהם זה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי וזה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי ואשה אומרת אלו שני עבדי וחבילה שלי צריכה שני גיטין וגובה כתובתה מן החבילה היכי דמי אי דאית ליה סהדי להאי ואית ליה סהדי להאי מי מצי אמרה אלו שני עבדי וחבילה שלי אלא לאו בעד אחד ותסברא עד אחד בהכחשה מי מהימן אלא למישרי לעלמא דכ"ע לא פליגי [א]דשרי והכא הכי קאמר צריכה שני גיטין כדי לגבות כתובתה מן החבילה ור' מאיר היא דאמר [ב]מטלטלי משתעבדי לכתובה מאי הוי עלה רב כהנא אמר אין חוששין לקידושיו רב פפא אמר חוששין לקידושיו אמר ליה רב אשי לרב כהנא מאי דעתיך דילפת דבר דבר ממ ממון[ג] אי מה להלן הודאת בעל דין [ד]כמאה עדים דמי אף כאן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי א"ל התם לא קא חייב לאחריני הכא קא חייב לאחריני מר זוטרא ורב [ה]אדא סבא בני דרב מרי בר איסור פליג ניכסייהו בהדי הדדי אתו לקמיה דרב אשי אמרו ליה [1]על פי שני עדים אמר רחמנא דאי בעי למיהדר לא מצי הדרי בהו ואנן לא [ו]הדרי או דלמא לא מקיימא מלתא אלא בסהדי אמר להו [ב]לא איברו סהדי אלא לשקרי אמר אביי [ג]אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה שותק נאמן ותנא תונא [ד][ז]אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא הא אישתיק מהימן ואמר אביי [ה]אמר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן ותנא תונא[ו] [ח]עד אחד אומר [ט]נטמאו והלה אומר לא [י]נטמאו [כ]פטור טעמא דאמר לא הא אישתיק מהימן ואמר אביי אמר לו עד אחד שורך

שורך

אמרינן הן הן עדי יחוד כו'. משראוה שנתייחדה עמו אין צריך להעיד על הביאה דכיון דלבו גס בה מחזקינן אותו בחזקת שבא עליה לשם קידושין: **ואיכא דאמרי.** דרבה משמיה דרב אמר ומאן קרי רב בי דינא רבה רבי: **צריכה שני גיטין.** קס"ד כדי להתירה לינשא: **וגובה כתובתה מן החבילה.** ממה נפשך והמותר מוטל בספק עד יבא אליהו: **אי דאית ליה סהדי להאי.** שאמר בפניו קדשה ואית ליה סהדי נמי להאי: **מי מצי אמרה וכו'.** דתיהוי מותר [ל]הכתובה שלה ושלהן בספק: **אלא לאו בעד אחד.** לכל אחד וש"מ דאפי' אינה מודה(א) צריכה גט: **עד אחד בהכחשה.** דאיכא חד סהדא דמכחיש ליה מי מהימן (ב)אפי' לא מכחשא ליה איהי ליכא למאן דאמר דאין האחד בא אלא לשבועה[מ] והכא שבועה לא שייכא: **צריכה שני גיטין.** כדי לגבות כתובתה מן החבילה כלומר לעולם החבילה מונחת עד שיבא אליהו אלא א"כ נתנו לה שניהם גט מעצמן והגט מביאה לידי גיבוי כתובה מן החבילה ממה נפשך אם של זה הוא הרי מיחייב לה כתובה על פיו וכן זה וכ"ש אם כולה שלה: **ור"מ היא וכו'.** כלומר וכולה לא אשמועינן אלא דמטלטלין משתעבדי לכתובה ור"מ היא דאמר במס' כתובות באשה שנפלו לה נכסים (דף פ:) גבי שומרת יבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון הניח אחיו מעות ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות אלמא מעות משתעבדי לכתובה: **הודאת בעל דין כמאה עדים.** דכתיב (שמות כב) אשר יאמר כי הוא זה הרי שסמך על מקצת הודאתו: **לא קא חייב לאחריני.** אינו חב לאחרים בהודאתו זו שאין נפסד אלא הוא: **הכא קא חייבה לאחריני.** שקרובותיה נאסרו בו וקרוביו נאסרין בה: **בני רב מרי גרס.** אחים הוו: **על פי שנים.** שהצריכה תורה לאלו הלכתא הצריך עדים משום דאי בעי למיהדר ולומר לא כך היה לא יוכל לומר כן שאלו יעידוס הוא שהצריכם הכתוב עדים ואנו אין אנו שקרנים ולא הדרינן בן ואין אנו צריכין עדים: **או דלמא.** שאפילו הם מודים אין דבריהם קיימים אלא בעדים ונמצא אני מחזיק בשלו והוא בשלי שאין חלוקתנו כלום: **לשקרי.** [ע]הכופרים בדבריהם לומר לא כן הוא: **אכלת חלב.** בשוגג וחייב אתה קרבן: **נאמן.** העד וכשר הקרבן ואין כאן משום או הודע אליו חטאתו (ויקרא ד) ולא שיודיעוהו אחרים והכי דרשינן לה בשמעתא קמייתא דהאשה רבה[פ] (ד' פז:) ולא שיודיעוהו אחרים והוא מכחיש:

שורך

לא איברו סהדי אלא לשקרי. מכאן אמר ר"ת דאין צריך עדים לעשות קנין[א] והא דאמר פרק חזקת הבתים (ב"ב דף מ.[ט]) קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתובו לאו משום דלא מהני בלא שנים דודאי מהני אפי' בלא שנים אלא ה"ק קנין הרגיל בפני שנים אין צריך לומר כתובו אבל ודאי אין צריך שנים וכן משמע בפרק הזהב (ב"מ דף מה:) דקאמר התם היה עומד בגורן ואין בידו מעות כו' ופריך עלה וניקנינהו ניהליה אגב סודר ומשני דלית ליה סודר[ב] ואמאי לא משני דלא היו שם עדים אלא ש"מ דקנין מהני בלא עדים וכן משמע בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) דקאמר התם פשרה ביחיד וקי"ל (שם) דפשרה צריכה קנין[פ]:

אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה שותק נאמן. פירוש דשתיקה כהודאה דמי[ג] והוי נודע לו מעצמו אבל אמר לו איני יודע אינו נאמן לחייבו קרבן דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים ודווקא אחד אבל שנים נאמנים ומביא קרבן על ידם כדאמר התם (כריתות דף יא:) אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל וצריך נמי לפרש והלה שותק דאמר לו העד אכלת חלב והיה לך לידע והוא שותק:

ותנא תונא והלה אומר לא אכלתי. הא דנקט לא אכלתי ה"ה אם אמר איני יודע דפטור משום דכתיב (שם) או הודע והא דנקט לא אכלתי משום דבעי למיתני סיפא[ק] גבי שנים אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ובהא איכא רבותא לר"מ דאפילו אמר לא אכלתי מחייב ר"מ:

נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן. שאמר לו העד בפניך נטמאו וכן צריך לפרש באכלת חלב כדפרישית וקשה דהא בפ' הנזקין (גיטין דף נד:[ר]) מייתי היה עושה עמו בטהרות ואמר לו נטמאו טהרותיך נאמן טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אינו נאמן ופריך התם מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ומשני אמר אביי כל שבידו נאמן וכל שאינו בידו אינו נאמן וסיפא איירי שאין הטהרות בידו לכך אינו נאמן והיכי אמר אביי דנאמן כשאמר לו אכלת חלב ואע"ג שאין בידו להאכילו חלב וכן קשה לקמן דנאמן לומר שורך נרבע אע"ג דאין בידו להרביע שורו וי"ל דהסיפא דהנזקין מיירי כשאינו שותק אלא מכחישו[ג] והכא איירי כששותק ואינו מכחישו[ד] ומיהו קשה מרבא דהכא משמע דלא פליג רבא עליה דאביי[ה] דאמר דכל דבר שאין בידו בעי שותק והתם קאמר רבא אשכחיה ולא אמר ליה והדר אשכחיה ואמר ליה אינו נאמן משמע אבל אי אמר ליה מיד נאמן בכל ענין אפי' אין בידו ואפי' אין שותק והכא לא פליג אאביי דאין בידו בעי שותק וי"ל שאני התם לפי שהיה בידו פעם אחת דהיינו [פ]בשעת שעשאו אבל הכא מעולם לא היה בידו כלל ולכן בעי שותק ונראה דהלכה כרבא לגבי אביי ועתה בענין זה יש שלשה דינים בדבר [פ]שהיה בידו כגון הסיפא דהיה עושה עמו בטהרות נאמן ואפי' לא היה שותק ובדבר שאין בידו לעולם כגון אכלת חלב ושורך נרבע אי שתיק מהימן ואי לא שתיק לא מהימן ובדבר שאין בידו עתה אבל היה בידו פעם אחרת בהא פליגי אביי ורבא כדפירשתי התם גבי טהרות שעשיתי עמך דלרבא היכא דאשכחיה ואמר ליה מהימן ואפילו אינו שותק והלכה כרבא כדפירשית ושותק דאמר בשמעתין דנאמן נראה לר"י דהיינו בדבר שיש לו לידע כגון שאמר לו נתנסך יינך בפניך דומיא דאכלת חלב אבל אם אמר לו נתנסך יינך שלא בפניך ושותק הויא שתיקה אינה כהודאה שלכך לא ישיב לו לפי שלא היה יודע בירור הדבר ומה שאמרנו דבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן היינו גברא דלא מהימן כבי תרי אבל אי מהימן ליה כבי תרי נאמן[ו] כדאמר בסמוך גבי סמיא דקאמר רבא דנאמן אע"ג דהוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים כל שכן דנאמן במילתא אחריתי וצריך לומר דהא דאמר בכל דוכתין (גיטין דף ג:) עד אחד נאמן באיסורין היינו דוקא להתיר כגון בשר זו מנוקרת או חתיכה זו של שומן אבל לאסור הדבר אינו נאמן אלא כמו שפירשתי והא דאמרינן דבדבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן היינו דוקא בדבר שאינו יכול להתברר אבל בדבר שיכול להתברר כגון שאמר לו יש שרץ בטהרותיך או עובד כוכבים

מנסך

עין משפט
נר מצוה

פה א מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכה י:

פו ב מיי' פי"ה מהלכות מכירה הל' ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפט וסי' קנה סעיף א:

פז ג מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה ב:

פח ד (מיי' שם הלכה א):

פט ה ו מיי' פי"ג מהל' טומאת משכב ומושב הלכה ח:

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

◆

תוס' רי"ד הזקן

דבר. כי מצא בה ערות דבר [דברים כד, א], וכתיב [שם יט, טו] על פי שנים עדים יקום דבר.(א) לאחריני. [קרובותיה] נאסרות וקרוביו נאסרין בה. איכא מ"ד שאם קידש אשה בינו לבינה והזמין עדים אחורי הכותל או אחורי הגדר והיא לא ידעה בהם דהויא מקודשת, דהא עדי קדושין א"צ לומר להם אתם עדי(ב) ואע"פ שלא ידעה בהם מ"מ הא איכא עדים. והעיקר דאינה מקודשת, דהיכא דקדשה בפני שנים הואיל וראו המעשה לא שייך הכא שום השטאה שהרי היא ראתה שהם ראו שקבלה מזה, אבל כשקבלה קדושין ממנו במקום שאין שם אחר ואינה חושבת שיראה לה שום אדם יכולה למימר משטה הייתי בך, שהרי לא היתה חושבת שיראה לה שום אדם, והדבר ידוע שהמקדש בלא עדים אינו כלום.

מסורת הש"ס

א) גיטין פח:, ב) [יבמות נב. כתובות פא:], ג) [סוטה לא: ע"ב ע"ש, ובפרש"י], ד) גיטין מ: סד. תוספתא דב"מ פ"ק ה"י [ב"מ ג:], ה) [בכת"י אמא ותיבת "סבא" ליתא. וכ"ה אמא בר"ף, ובנ"ל. סדר הדורות], ו) [בכת"י הדרין, וכ"ה בר"ח], ז) כריתות יא: יבמות פח: (ב"מ ג:), ח) כריתות יב. טהרות פ"ד מ"ע, ט) ס"א נטמאה, י) [ס"א לא נטמאתי], [וכ"ה בכת"י, בדפו"ר, וברי"ף, ולפניו ע"פ המהרש"ל, ועיין מהרש"א], כ) [במשנה דטהרות ליתא טהור], ל) [ובכת"י גרס גרש"י החבילה], מ) [שבועות מ ע"א], נ) [גרס"י רי"ף טסף: להכחיש], ס) יבמות, ע) [שם ד"ה קנין], פ) [ועי' היטב תוספות סנהדרין ו. ד"ה צריכה], צ) [יבמות פו ע"ב, ע"ש], ק) [בכריתות יא ע"ב], ר) [ושם ד"ה אמר], ש) [בדפו"ר: כשע'. ונדל"ל כשעה], ת) [נ"ל שהא, רש"ש], א) [סוטה לא ע"ב], ב) [לעיל מג ע"א, וע"ש תוד"ה ולא אמר], ג) [ובמהרש"ל מגיה אפילו מכחשא וכו' ומותק תיבת לא, ע"ש],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' מודה לו צריכה: (ב) ד"ה עד אחד וכו' ואפילו (ג)לא מכחשא ליה אלא איהי:

◆

מוסף רש"י

הן הן עדי ביאה. כלומר כיון שראו שנתייחדו אין צריך עדות של ביאה גדול מזה, ודאי אע סהדי כיון דנייסי אהדדי לא פרשו זה מזה (גיטין פא.). ומודים ודאי בנתגרשה מן האירוסין. דכל כמה דלא מוין לא אמרינן בעל, דהא לא נייסי אהדדי (שם). הודאת בעל דין כמאה עדים. ברייתא היא בתוספתא דב"מ פרק ראשון (ב"מ ג:).

◆

מוסף תוספות

א. דקנין בלא עדים מהני היכא דקא מודו. שלנ"ל. ב. בתוס' הרא"ש הוא בנ"א: ודחיק לאוקמא בגברא ערטילאי. ג. או אומר אינו יודע. תוס' גיטין נד: ד"ה אמר. ד. והוי כהודאה. תוס' רשב"י. ה. אלא באשתו ועתה אבל בהני מודה. תוס' טוך. ו. ואפי' היכא דלא מהימן מכל מקום לדידיה אסור דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא. תוס' גיטין נד:.